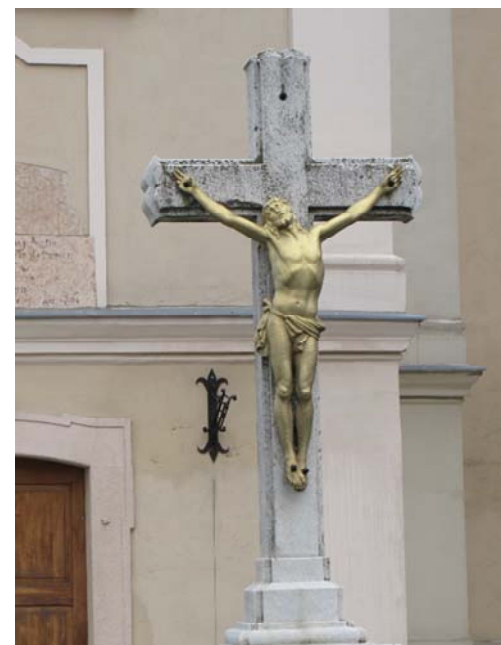
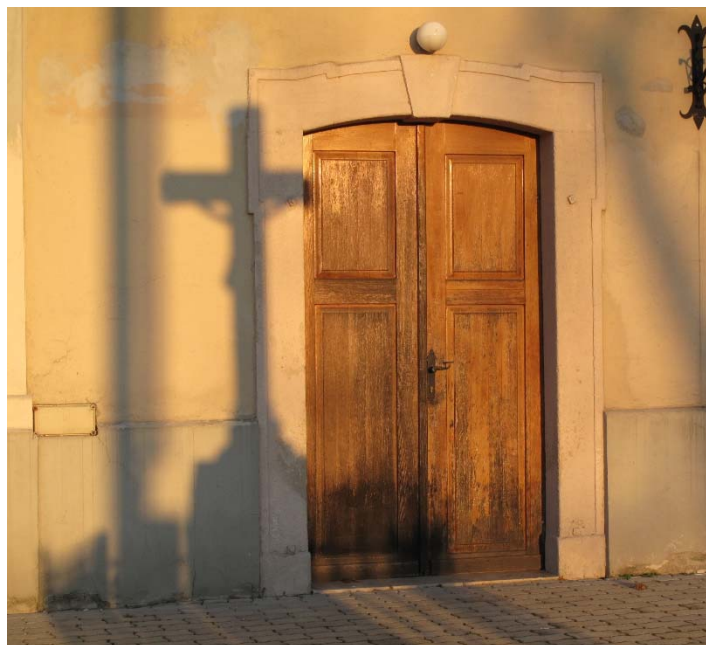

PÁLI

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV | 2018

TARTALOM

1. BEVEZETŐ	3
Polgármesteri köszöntő	3
A településképi arculati kézikönyv célja	3
2. PÁLI BEMUTATÁSA	4
Páli – múltja	5
Táji adottságok, természeti értékek	6
Táj- és a településképi alakulása	7
Általános településképi, településkarakter	8
3. PÁLI - ÖRÖKSÉGÜNK	9
Örökségünk Műemlékek	10
Örökségünk Műemlékek	11
Örökségünk Népi építészeti értékek	12
Örökségünk Gazdasági, pajtaépületek	14
Örökségünk Közterületi elemek, tájértékek	15
Örökségünk Közterületi értékek	16
Örökségünk Táji és természeti és művi értékek	17
4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK	18
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK LEHATÁROLÁSA	18
Településközponti, intézményi karakter	19
Hagyományos, laza falusias karakter	20
Gazdasági területi karakter	21
Beépítésre nem szánt karakter	22
Ajánlások Településközponti, intézményi karakter	23

5. AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	23
5.1 AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓK-ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK	23
Ajánlások Hagyományos, laza falusias karakter	24
Ajánlások Gazdasági területi karakter	25
Ajánlások Beépítésre nem szánt területi karakter	26
5.2 AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ – ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK	27
Terepalakítás	27
Telepítés, lakótelek beépítése	27
Épületmagasság, tömeg	28
Tetőhajlásszög, tetőforma	29
Légvezetékek elhelyezése	30
Cégérek, reklámok, egyéb berendezések	30
Homlokzatképzés	31
Szín és anyag használat	32
Részletek, ajtók, ablakok	33
Kerítések	34
Kertek	35
Közterületek	36
Utcabútorok	37
Közüintézmények, lakóépületek	38
6. JÓ PÉLDÁK – ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK	38
7. JÓ PÉLDÁK –SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK, EGYÉB BERENDEZÉSEK	41

1. BEVEZETŐ

Polgármesteri köszöntő

Tisztelt Páli Lakosok!

Nagy örömmre szolgál, hogy átnyújthatom Önöknek a településünk értékeit bemutató Településképi Arculati Kézikönyvet.

A településképi arculati kézikönyv bemutatja településünk történetét, adottságait, értékeit. Ajánlásokat fogalmaz meg az épített és természeti környezet értékeinek megtartására, iránymutatást adva arra, hogyan lehet az értékek tiszteletben tartása mellett a kor követelményeinek is megfelelő, korszerű épített és természeti környezetet létrehozni, illetve fenntartani, s ezek között a harmonikus egyensúlyt megteremteni.

Bízom benne, hogy a kézikönyv minden, a településünkön élő és tevékenykedő embernek segítséget nyújt környezetének alakításában úgy, hogy abban jól érezze magát, büszkén vállalva, ez a mi otthonunk!

Kérem ezért Önt, hogy a településképi arculati kézikönyvben megfogalmazott iránymutatások és a településképi rendeletben megállapított szabályok betartásával járuljon hozzá településünk értékeinek megőrzéséhez, új értékek teremtéséhez!

Póczik András
polgármester

A településképi arculati kézikönyv célja

Az egyedi településkarakter, a megőrződött történetiség egyre jobban felértékelődő adottsága, tulajdonsága a településeknek. Minden egyes épített környezeti elem az utcakép, a településkép, és a táj összképének a része, ezért nagyon fontos, hogy minden beavatkozás ezek figyelembe vételével történjen.

Ennek elősegítése érdekében a településképi arculati kézikönyv:

- bemutatja a településkép alkotó elemeit, a település építészeti karakterét, szépségeit, értékeit, egyediségét, részleteit;
- javaslatokat fogalmaz meg az esztétikus településkép alakítására;
- építészeti útmutatóként, ajánlásokkal, jó példákkal segítséget nyújt az építtetőknél és a tervezőknek új építésnél, meglévő épület felújításánál, átalakításánál;
- szemléletformáló dokumentum, mely nem kötelező jellegű ajánlásokat fogalmaz meg.

A kézikönyv lehetővé teszi a folyamatosan érkező hozzászólások, javaslatok és tapasztalatok beépítését. Az idő elteltével, a településkép alakulásával, új épített elemek megjelenésével az ajánlások és bemutatott példák is bővíthetők, cserélhetők.

A fentiekén kívül figyelembe kell venni az országos jogszabályi előírásokat, a helyi építési szabályzatot, a településképi rendeletet és a főépítési javaslatokat is.

2. PÁLI BEMUTATÁSA

Páli a csornai kistérség déli részén, Győr-Ménfőcsanak megye déli határánál fekszik., lakóinak száma 475 fő. A település térségi szerepét alapvetően a csornai kistérség befolyásolja, továbbá a főbb infrastrukturális elemek, mint a 86-os másodrendű főút, és az M86-os autópályát. A település megközelíthetősége kiváló, a közigazgatási határán halad keresztül az 86-os főútvonal, mely Dunántúl északi és déli pontja között biztosít kapcsolatot. További előnyt jelent a község számára, elsősorban gazdaságföldrajzi szempontból a Fertő-Hanság Nemzeti Park, a termálvizek, fürdők közelsége. Kedvező lehetőség a település számára a térségi turizmusba (vízi-, kerékpáros-, falusi- turizmus) való bekapcsolódás, a Rába és az autópálya közelsége.

A község a Kisalföld déli részén, a Rábaköz nevű kistájon helyezkedik el. A Rábaköz Magyarország északnyugati részén - a Rábától északra - található, melyet északról a Hanság, Mosoni-síkság, keletről a Marcal-medence, délről a Kemeneshát, nyugatról az országhatár- Soproni-hegység, Kőszegi-hegység övez.

A járási központ Csorna, azonban a településen önkormányzati hivatal, óvoda, orvosi rendelő, kulturális és közösségi ház és posta is működik.

Páli falut már a XIII. században történelmi források említik, akkori birtokosa Osl és Belud grófja. A falu neve, feltehetőleg a Pál név birtoklást kifejező alakjából eredt. Az 1300-as évek elején két Páli települést említenek az írások. Az egyiket Kis-Pálinak, a másikat Nagy -Pálinak nevezték. A falu ikertelepülés volt, Nagy-Páli a mai község helyén állt, míg Kis-Páli falu -a mai Páli-Edve között- a Páli-erdő mellett terület el. Kis-Pálinak a kora középkorban már téglatemploma volt, melyet később elbontottak, építőanyagát később felhasználták. Kis-Páli pusztulása a késő középkorra tehető, az 1594-es törökpusztítás után ez a terület már teljesen lakatlan volt.

A terület birtokosai közé tartoztak Köcskei Sándor országbíró, később Magyar Pál és felesége Gelsey Margit, aki 1366-ban Pápocon templomot és prépostságot alapított, a két település jó kapcsolata a XX. századig élt és virágzott. A XVI. században a győri püspökség és a Nádasdy - család is jogot formált a területre. A 1600-as évek elején Bethlen Gábor hadai foglalták el a pápoci prépostság birtokait, Pálit is.

A falu plébániatemplomát Weres Mátyás prépost úr, a győri székesegyház kanonokja építtette 1642-ben. Ez ideig egy fatemplom állt itt, azt lebontva a kis-páli templom tégláit is felhasználva épült fel a templom, tornya azonban fából készült. A jelenlegi tornyot 1770-ben emelték. Mellékhajókkal 1804-ben nagyobbították meg. A templomot kőfallal körül zárt temető vette körbe. A templom felújítására 1693-ban azért volt szükség, mert a törökhordák 1683-ban „felégették az iskolaházzal együtt, amely az utca közepén állott”. A faluban takácscéh is működött, tagjainak száma meghaladta az 50 főt.

A 17-18. században Páli az egész Rábaköz legfontosabb búcsújáró helye és egyik legnépesebb települése volt. A vallási ellentétek miatt búcsújáráskor gyakran kerültek összeütközésbe a környékbeli protestáns települések lakóival. Páliban 1659-ben 40 telkes jobbágy élt, 1696-ban 571 lakost számláltak össze, szinte mindannyian katolikusok voltak. 1767-ben a jobbágyok száma 56, a házas zselléreké 31 volt. 1840 körül 1031-en lakják a települést, míg 1900-as években 1332 a lakosok száma, a népesség fogyását járványok, háborús veszteségek és az elvándorlás alakította.

Utcarészletek,1945 körül. forrás: hungaricana.hu

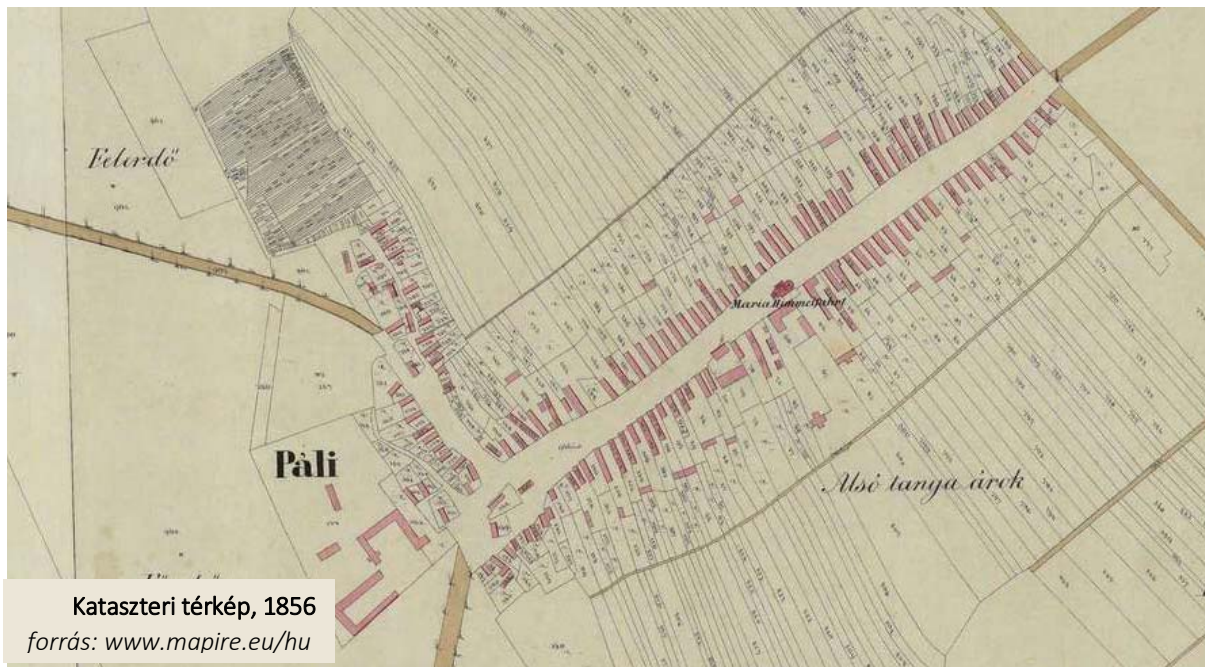
A település a Rábaköz kistájon helyezkedik el- a Répce és a Rába közötti- szinte tökéletes síkon, 120 méteres tengerszint feletti magasságban. A Kisalföld süllyedésének délre kiöblösödő folytatása ez a terület, amelyen a Rába kavics lerakódását a medencéket közrefogó dombokon lösz, löszös homok, illetve 0,5-5 m vastagságú iszapos agyag, homokos képződmény borítja.

A település területe a Rába vízgyűjtő területéhez tartozik., pozitív vízháztartású, vízfelesleggel rendelkező terület. A sok csapadék, fekvése és a talajadottságok miatt felszíni vízfolyások hatása alatt álló, belvízveszélyes terület. Jelentősebb felszíni vízfolyása a Keszeg-ér.

A kistérség éghajlatában kettős klímahatás érvényesül: jellemző az atlanti hatás -ami a mérsékeltbb hőingásban, és az egyenletes eloszlású csapadékban- másrészt a medence jellegű hatás -ami leginkább az erőteljes párolgásban, és a csapadékösszegek átlagos értékeiben nyilvánul meg. A táj hőmérsékletjárása az ország középső és keleti vidékeinél sokkal kiegyenlítettebb a csapadék mennyisége -az országos középértéknél valamivel nagyobb - 600-650 mm jellemző. Az éghajlat a mérsékelt hőigényű, vízigényes mezőgazdasági kultúráknak megfelelő.

A település tájhasználatát tekintve, a közigazgatási terület szinte teljes területén - leszámítva a déli erdős területeket -mezőgazdasági művelésre alkalmas szántó- és gyepterületek találhatóak. A déli részen, mezőgazdasági művelésre nem alkalmas erdőterületek találhatóak, ezek, kőris, elegyes gyertyánosok és kocsányos tölgyes ligeterdők. A Rába-menti -részben magas vízállású - erdőterületek adják az országos ökológiai hálózathoz tartozó NATURA 2000 területeket is, amelyek akác erdős borításúak. Ezen a természetileg értékes területen mocsárrétet, keményfás ártéri erdőt is találunk.

Sok a területen élő védett állat, a Kisalföldi faunakörzetben található település erdeiben igen elterjedt a szarvas, az őz, a vaddisznó, de a nyest a nyuszt és a hermelin is megtalálható. Gazdag madárvilága kiváló élőhelyeket talál a környező erdőkben és az ártéri területeken. A település része NATURA 2000 védett területnek, Páli közigazgatási területén 1,5 ha nagyságú védett ősgyertyános található.

Kataszteri térkép, 1856

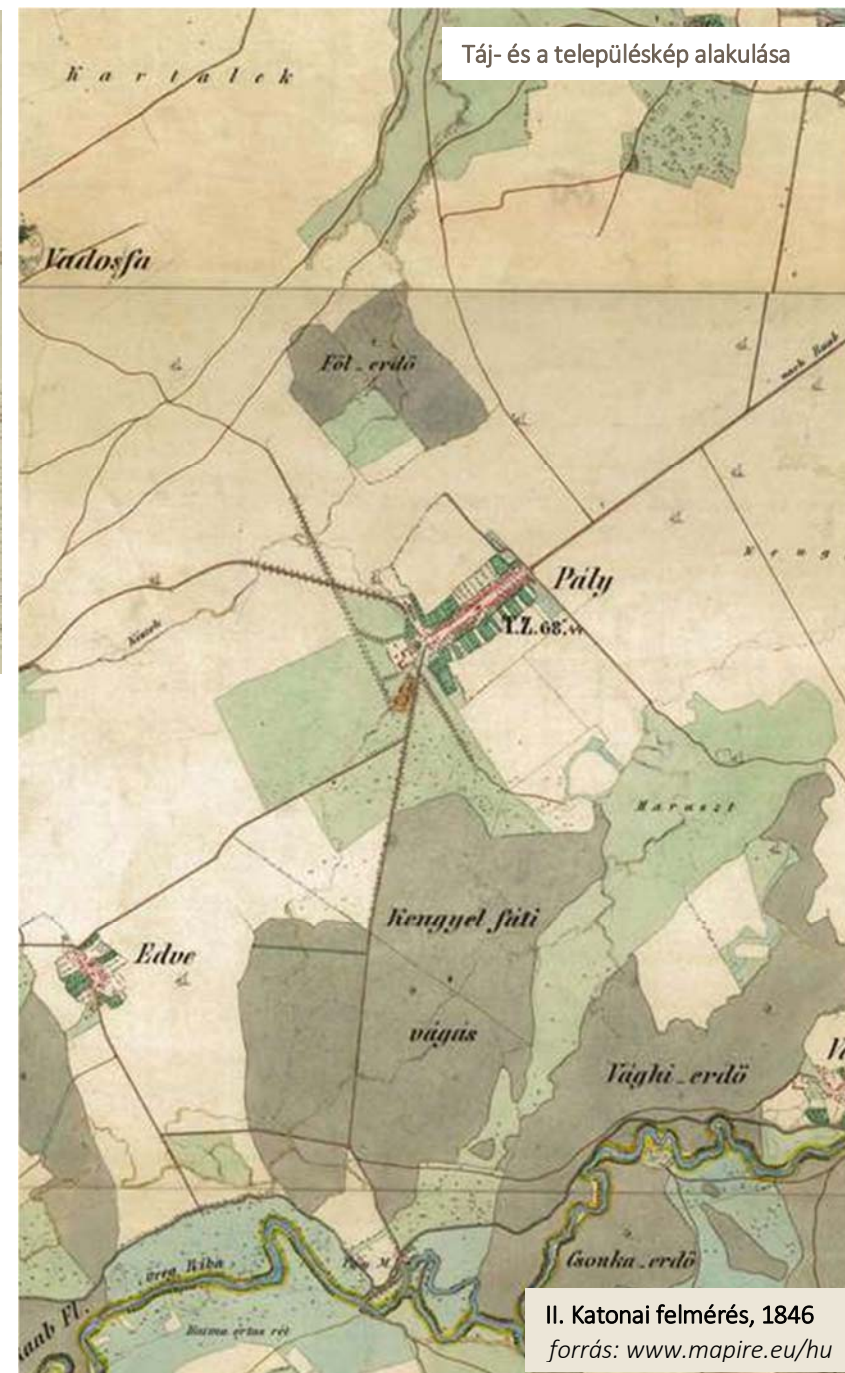
forrás: www.mapire.eu/hu

Az település újkori tájhasználatáról tájékozódhatunk a XIX. században készült térképekről, katonai felmérésekről. A XIX. század első felében a művelt területek mellett még kiterjedt erdők és rétek jellemezték a község határát. Az erdőterületek zöme a településtől délre, a Rába mentén helyezkedett el, de keskenyebb sávban felnyúltak egészen a Magyarkeresztúr határába eső Földerdőig. A régi nagy erdők maradványa a páli Prépost-erdő és a Gazdák erdeje. A fűtermő területek hajdan főként a községtől közvetlenül délre és délnyugatra helyezkedtek el, de jelentős rétterületek voltak a Rába és a Linkó-árok mentén, valamint a Prépost-erdőtől keletre. A rétek száma mára még inkább megcsappant: már csak apróbb foltokban található. A szántóföldi növénytermesztés mellett egykor virágzó állattenyésztéséről volt híres a település. A „Gazdák erdeje”-ben makkoltatták a sertéseket, a ligetesebb erdőkben pedig szarvasmarhacsordák legeltek.

A falu belterületének szerkezete, útvonalvezetése, telekszerkezete gyakorlatilag a maival megegyező, újabban kialakult településrész a Vasút és Petőfi utca illetve a Kossuth utca északkeleti nyúlványa, illetve a volt Tsz majorsági területe, amely a belterülettől délre, jó vízellátottságú területen kapott helyet. Napjainkban az Árpád utca környékének beépítettsége is kisebb mértékű, ezt a területhasználatban történő változás indokolja.

A falu belterületének szerkezete jellegzetes orsós falu, középpontban áll a templom, amelyet két irányból kerül meg a falu főutcája. A lakóházak a kanyarodó utca vonalát követik, előkertek nem létesültek.

A telekhasználat rendje szigorúan szabályozott, az út két oldalán alakultak ki a telkek, rajtuk az épületek. A hosszú, keskeny telek oldalhatárán sorakoznak a lakóházak, rövidebb oldalukkal az utca felé. Utána következik a gazdasági udvar istállókkal, ólakkal, amit végül a keresztben álló csűr zár le, ezen túl a kert következett. Jól láthatóak az országúttal párhuzamos dűlőutak, amelyek hátulról tárták fel a kerteket.

Táj- és a településkép alakulása

II. Katonai felmérés, 1846

forrás: www.mapire.eu/hu

Általános településképp, településkarakter

A település általános táj- és településképet a külterület északi részén nagytáblás mezőgazdasági szántóterületek határozzák meg, míg a déli terület részletgazdagabb, itt erdők, legelők, rétek, szántók váltják egymást. A közigazgatási területet hálósan tagolják a szomszédos településekre vezető összekötő utak, továbbá kelet - nyugati irányú vízfolyások szabdalják a mezőgazdasági területeket (Keszeg-ér, Linkó-árok).

A község belterületét átszeli a 86. számú főút, a településképre jellemző a zömében földszintes lakóépületek, valamint a lakóházak fölé emelkedő templomtorony és a szomszédságában álló kétszintes, szolgáltató épület látványa. A település területe sík.

A XVIII-XIX. századi telekstruktúrából és a hagyományos beépítési módból adódóan megőrződött a beépítés jellegzetes ritmusa. A falu központja-településközponti része- a műemlék római katolikus templom környezetében létrejött kisebb teresedés mentén alakult ki. A Kossuth utca mentén a hosszúkás, szalagszerű telkeken egymás mellett állnak a lakóházak. Az épületeket az északi telekhatárra építették, közvetlenül az utcavonalra. A lakóházak mögött, közel azonos telekhatáron sorakoznak a melléképületek. Néhány, szélesebb telek esetében a melléképületek különállóan épültek. A megmaradt épületállomány jellemzően az utcára merőleges, illetve elvágva azzal párhuzamos hosszúházakból áll. Megjelennek a L alaprajzú, díszes homlokzatú hajlított házak is.

A történelmi telekosztás a mai napig fennmaradt, nagy változások nem következtek be.

A Kossuth utca folytatása, a 86. út Szombathely felé vezető részén található - Petőfi, Vasút utca- településrész újabb korban épült be, ennek telekszerkezete és épületállománya is újabb. Itt általában a széles, hosszú, nagytelkes beépítés jellemző, az épületek minimális előkerttel rendelkeznek, az északi, telekhatárra szervezettek, oldalhatáron álló beépítésűek, jellemzően a XX. században létesültek.

A településképet a XIX. század végéről XX. század elejéről megmaradt épületek között megjelenő, az 1960-as és 70-es években épített oldalhatáron álló „kockaházak” is jellemzik. Egy-két 80-as években épült, jellegzetes tetőtér beépítéssel épült lakóház is létesült.

Gazdasági területek a belterülettől délre- a volt TSz központ- területén, illetve a belterületen lakóházak között- Árpád utca északi részén alakultak ki

3. PÁLI - ÖRÖKSÉGÜNK

A települési épített és táji értékek felkutatása, illetve védelme meghatározó a település identitásának megerősítésében, népességmegtartó erejének fokozásában. A fejlesztések érvényesülésének fontos feltétele, hogy azok a már meglévő környezeti értékekre figyelemmel valósuljanak meg. Egy új épület tényleges értékének jelentős része abban a többletben realizálódik, ami a környezet a település már meglévő értékeiből vetül rá. A települési környezet értékeinek védelme, a hozzájuk való igazodás kulturális, esztétikai igény és gazdasági érdek is egyben. Ebből következően először fel kell ismerni, és különböző eszközökkel védeni kell a települési szövet épített környezeti értékeit, másodsor az új fejlesztéseknél, azok építészeti kialakítása során igazodni szükséges ezekhez az értékekhez.

Eredetileg egyhajós, 1804 óta háromhajós, egytornyú barokk templom. A templom tornya vaskos, lizénák szegélyezik a három részes főpárkánnyal zárt és hullámos ormú homlokzatot, ami előtt áll és vele negyedíves görbületű fallal kapcsolódik össze. Az orom szélén egy-egy barokk váza áll. A főpárkány, és egy mélyen lévő tagolt övpárkány a homlokzatról átterjed a torony alsó részére. A torony felső részét is övpárkány tagolt, tetején harang alakú vakolt sisak, aminek csúcsán kovácsoltvas kereszt van, ami a beiktatott szárák miatt csillag alakúnak látszik. A magas toronyszoba körül magas köríves ablakok, felettük kerek óralapok és dór félpillérek vannak. A félemeleten kőkeretes, fekvő téglalap alakú, a főpárkány alatt pedig félköríves, könyöklőpárkányos, záróköves ablakok, a párkány alatt tábla, az övpárkány felett közvetlenül kettős emléktábla. A szentély alatt feltárták az 1868-ban elfalazott kriptát, amire a belső padozat cseréje során bukkantak. A helybeli papok temetkeztek oda, úgy tudták, Majláth Antal pápoci prépostot is itt helyezték nyugalomra. Ismerték a legendát, de az idők folyamán megfélemedtek róla. A toronyban ma két harang van, Sopronban készült, Seltenberg Frigyes harangöntőnél. A Pálból Amerikába kivándoroltak 1920. Felirat olvasható mindegyik harangon.

Kálvária, 1696.

Csigaházi József táblabíró úr sírköve, 1839.

Páli 1696-ban készült kálváriája valószínűleg a legkorábbi, még álló építménytípusú kálvária Magyarországon. Patkó alakú, hátsó részét megmagasították, előtte Mária és Szent János kőszobra, - korábban a jelenet alatti üregben bádogra festett halott Krisztus volt látható-. Előtte egy-egy oszlopon durván faragott toboz, a falon kis talapzaton írástáblát tartó angyalok és egy-egy obelisk. Tetején áll a kálváriajelenet.

A településen megmaradt hagyományos lakóépületek jellemzően hosszházak, azaz az utcára merőleges hossztengetyű, földszintes lakóházak, ahol a tisztaszoba, a konyha és a kamra alkotta a lakóházat. Ezek egy része az utcára merőleges hossztengetyűvel, oromfallal az utca felé fordulva áll. Más épület elhelyezésnél a szélesebb telkeknél a hosszház párhuzamosan áll az utca tengelyével, több tengelyes homlokzattal nézve a közterület felé.

Az épületek is a homlokzatuk is egyszerű, de igényes harmóniát tükröző, a formálással, az anyaghasználattal, a színezéssel.

A lakóházak többsége az utcafrontra a közterületi telekhatárra épült már a múlt században is. Néhány teleknél kialakult a lakóházak előtt egy minimális előkert a fésűs beépülés révén, vagy annak köszönhetően, hogy az épület eleve a telek belső részén épült.

A falu keskeny és mély telkeinek jellegzetes, a telek gazdaságos, többcélú kihasználásából adódó elrendezése, az oldalhatáron álló hosszúházas, fésűs beépítés, a kedvezőtlenebb tájolásúnak ítélt telekhatáron. A lakóépület egytraktusos, háromosztatú ház, utcára merőleges tetőgerinccel, amit többé-kevésbé zárt sorban a lakóépülettel párhuzamos hossz tengellyel, vagy a gazdasági udvart leválasztóan keresztbe állítva követnek a gazdasági jellegű építmények. A hagyományos épületek deszkaoromzatosak, vagy falazott oromfalasak. Az utcai homlokzat két ablakos.

A falvakban évszázadokon át kovácsműhelyekben állították elő a kéziszerszámokat, a háztartási és a gazdasági eszközöket a szegttől kezdve a kapáig, fegyvereket, dísz tárgyakat, ezek emlékeit őrzik a falusi porták falai.

Különleges értéket képviselnek a faluban szép számban fellelhető, jellemzően a lakóházak mögött sorakozó gazdasági épületek, pajták. A mezőgazdasági gazdálkodáshoz, kerthasználatához, a melléképületek, melléképítmények széles skálája kapcsolódik. A lakóházat többé-kevésbé zárt sorban a lakóépülettel párhuzamos hosszteneggellyel követnek gazdasági jellegű építmények, illetve kisebb melléképületek (ólak, kamrák, párolók) jellemzően szabadon állóan helyezkednek el.

Az épületek tömege, elhelyezése pajták, terménytárolók esetében meghaladhatja a lakóház tömegét, Páliban a szántót és az udvart elválasztva, a telek főtengegyére merőleges gerinccel keresztbe fordítottan helyezték el.

A melléképületek is a lakóházakhoz hasonlóan tartós anyagokból épültek, jellemzően téglá, vakolat, fa és cserép. A térségben szintén jellemző a téglá falazatú pajta, lécezett, deszkaborítású körítő falakkal. A tömör vakolt, vagy vakolatlan téglafelület is jellemző.

Örökségünk | Közterületi elemek, tájértékek

Az egyedi tájértékek kultúrtörténeti, történelmi, vagy esztétikai szempontból értékes elemek, melyek bizonyos esetekben nem állnak sem műemléki, sem természetvédelmi oltalom alatt, azonban a belterületet színesítik, otthonossá teszik, a külterületnek tájékoztató pontjaivá válnak.

Ide tartoznak a település közigazgatási területén található vallási emlékek (pl. feszületek, keresztek, síremlékek, emlékművek, idős vagy érdekes alakzatú fák stb.

Településkép védelme szempontjából kiemelt területek

A település közigazgatási területéhez tartozó, fokozott országos védelem alatt álló területeket, melyek a településkép védelme szempontjából kiemelt területeknek minősülnek a mellékelt ábra mutatja be.

Az ábra a Fertő-Hanság Nemzeti Park és a Győri Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály adatszolgáltatása alapján készült. A területi kategória kijelölése a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 1. melléklete szerint történik.

A külterület déli területén természeti értékekben gazdag táj található, melyet NATURA 2000 területek között tartanak nyilván. Ezen a területen a szántók és erdők mellett mocsárréteket, foltokban nádasokat, lápréteket találunk. A közigazgatási terület ezen része az országos ökológiai hálózathoz is tartozik, mely egyben tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület.

Beépítésre szánt területek

A belterületen három karakter különíthető el. A településközponti, intézményi karakterbe a templom és a szomszédos, kétszintes szolgáltató épület tartozik. Az intézményi karakterbe tartozó épületek leginkább kétszintesek vagy annál magasabbak, tetőtér beépítésével magas tetős lezárással.

A hagyományos laza családi házas karakter a település egészére jellemző. történeti településszerkezetből adódóan a keskeny, változó szélességű és hosszúságú telkek egyetlen útra - a falu tengelyére- fűződnek fel. Az épületek tömege összességében földszintes, egyes esetekben a tetőtér is beépített. Az óvoda, kulturális és közösségi ház, az önkormányzat épületének tömege sem tér el a családi házak méretétől, arányrendszerétől sem hosszúságban, sem szélességben.

A gazdasági karakter a belterülettől délre található, volt Tsz központ, illetve belterület északnyugati részén található Árpád utca környéki területek tartoznak.

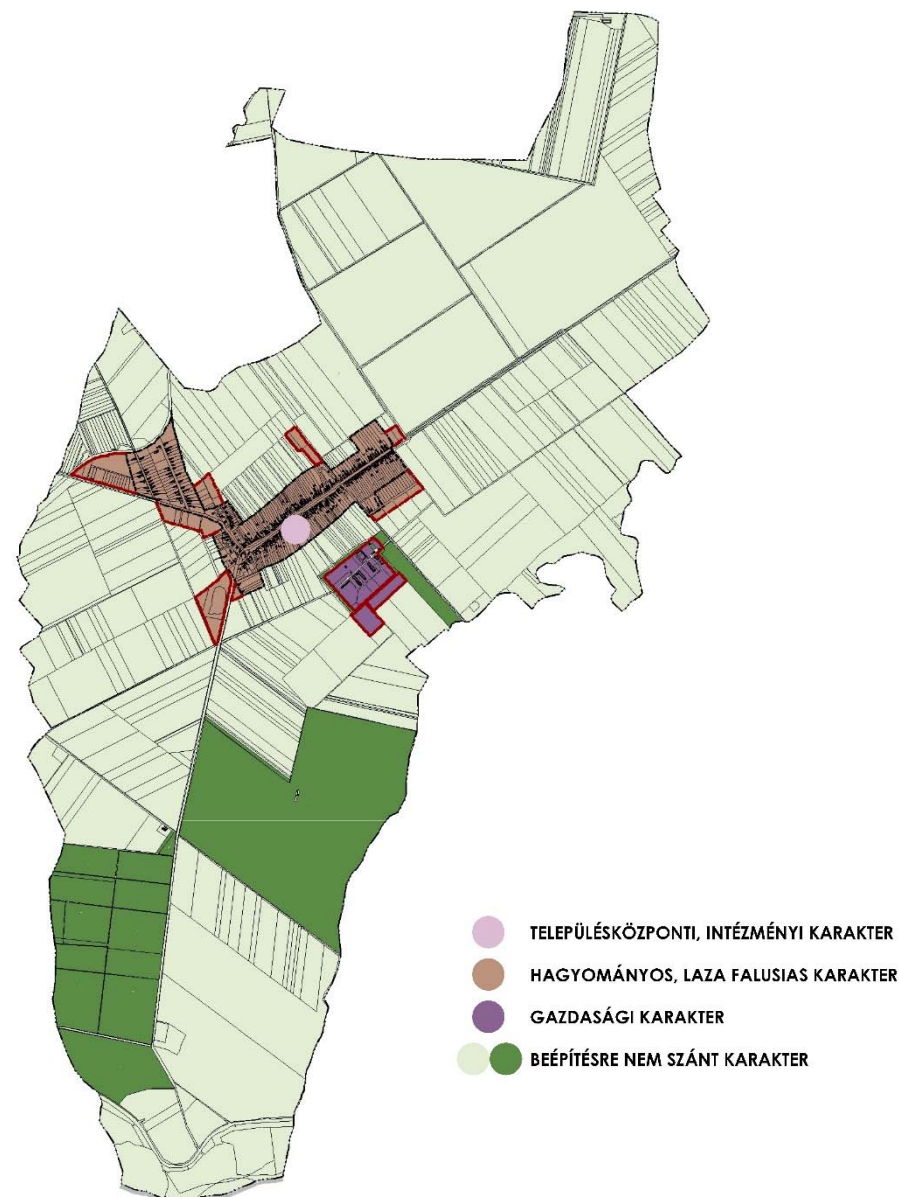
Beépítésre nem szánt területek karaktere

A közigazgatási területből nagyobb területet lefedő külterületbe, a beépítésre nem szánt területek tartoznak, ezek a szántók, a kis felületi kiterjedéssel rétek legelők, és a déli közigazgatási határokhoz kapcsolódóan az erdők. A belterületet a mezőgazdasági és erdő területek teljesen körbe ölelik. Összességében a beépítetlenség határozza meg a táj feltárulását, a művelt felületek összefüggő látványát. Jelentősebb vízfolyásként a Keszeg-ér érinti az északnyugati közigazgatási területi nyúlványt.

4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK LEHATÁROLÁSA

Településközponti, intézményi karakter

Az egyes intézmények a település központjában helyezkednek el, a templom környezetében. Központi helyen épült fel a műemléki védettségű római katolikus templom. Egyedi élményt nyújt - elhelyezkedésének köszönhetően - az erre járóknak, s az itt élőknek egyaránt. A magasabb épületek anyaghasználata közel áll a település többi részén alkalmazott építőanyagokhoz. Az épületek falazata téglából, homlokzati felületük vakolt, nyílásrendszerük a funkciót követi. Tetőzetük többnyire cseréppel és palával fedett. A fő tetőtömegek a nyeregtetős lakóházak hangulatát idézik vissza, a funkcióhoz igazodó szélességben.

Hagyományos, laza falusias karakter

A laza falusias karakter jellemzője, hogy az eltérő korokban épült lakóházak váltják egymást. Az épületek többsége földszintes. Kialakításukra jellemző a telek oldalhatárával párhuzamos épület elhelyezés, utcára merőleges nyeregtetővel, kontyolt tetőidommal vagy utcai oromfallal. Belső kialakításuk a háromosztatú parasztházzal nagyrészt azonos, annak kis módosulásaival. Jellemző elem lehet ezeknek az épületeknek az udvari homlokzaton lévő, esetleg mellvédfallal ellátott téglaoszlopos épület rész, a tornác.

A módosabb gazdák épületei ettől eltérő módon, a szélesebb telek adta lehetőségeket kihasználva, utcával párhuzamos tömeggel készültek, ehhez illeszkedő nyeregtetővel, több álló formátumú ablakkal az utca felé. A homlokzati formálás egységes elemek felhasználásával alakult, az anyagi lehetőségektől függő mennyiségű vakolatdíszekkel, párkányokkal. Ezek az épületek a mai napig megtalálhatóak, leromlott, vagy felújított, átalakított állapotban.

A folytonosság következő eleme az utca felé kétablakos sátoztetős kockaház, mely szintén gyakran jelenik meg az utcaképn.

A volt TSZ még meglévő és az Árpád utca környéki, nem lakófunkcióval rendelkező területén gazdasági, kereskedelemi, szolgáltató tevékenység végzésére és különleges mezőgazdasági üzemi tevékenység befogadására alkalmas épületeket találunk.

Mindegyik gazdasági épület egyedi építészeti megjelenésű. Lehet földszintes, lehet emeletes, a földszintes épület lehet nagy belmagasságú csarnok vagy nyitott szín. A lapos tetős kialakítás nem jellemző, a szélesebb épületeken az alacsonyhajlású tető is hatalmas tömeget keletkeztet. Az épületek többsége tükrözi a befogadott rendeltetést, de van, hogy a hagyományos anyagok és a mai anyagok alkalmazása elrejtje azt.

Az épület homlokzati képzését, anyaghasználatát, lezárását a technológia mellett a gazdaságosság is meghatározta, valamint a tervezett fejlesztési távlatok. Az alacsonyhajlású tető nem jellemző a település többi épületénél. A lakóépületnél szélesebb, de 4-5-ször hosszabb épületre alacsonyhajlású, legfeljebb 10°-20° tető került. Az épület homlokzatán a csarnok jellegű panelelemek uralkodnak (felületkezelt fémlemez színe). A színválasztást a reklámtartalom is befolyásolta, azonban javasolt a természetes, a környezettel kevésbé kontrasztos színek használata pl..

A telephelynek alapvető szempontja az átláthatóság, takaríthatóság, karbantarthatóság. A telephely zöldfelülete egyszintesnek tekinthető, mindent a gyepfelület ural, fasor csak az északi telekhatárra került.

Gazdasági területi karakter

Beépítésre nem szánt karakter

A település külterületein jellemző tradicionális tájhasználat az erdő- és mezőgazdaság, azon belül is a szántóföldi művelés és gyepgazdálkodás.

A mezőgazdasági területek a külterület meghatározó tájalkotó elemei. A tájhasználat változatos: a mezőgazdasági területek nagyrészt szántóföldi növénytermesztéssel, kisebb részt rétként, legelőként hasznosítottak. A szántóföldi művelés nagy összefüggő területeket hasznosít egyben. A nagytáblás művelés adja a táj karakterét. A tájképi megjelenést a kultúrnövények időszakos váltakozása fejlődése adja.

A tájat a belterülettől északnyugatra a Keszeg-ér tagolja. Az árkokat fasorok és facsoportok kísérik és gyepes felületek, amelyek egy-egy réthez, legelőhöz kapcsolódóan megzöldítik a tájat. A vízfolyások a tájszerkezet meghatározó elemei, vonalas elemként az ökológiai kapcsolatok fennmaradásának fontos biztosítékai, ezért ökológiai szerepük jelentős.

Keszeg-ér Páli határában

A NATURA 2000 területbe a Rába menti külterületi részek tartoznak, továbbá ide sorolandók az ökológiai hálózatba tartozó védett ősgyertyános területek is. A két terület együtt alkotja a településkép védelmi szempontból kiemelten kezelendő földrészletek együttesét. A fenti területek nagy része ligeterdő, rét legelő. Kedvezőtlen talaj- és vízrajzi adottságokkal rendelkeznek, ezért a szántók térhódításának nem estek áldozatul.

A mezőgazdasági területre is és az erdőre is a beépítetlenség a jellemző.

5. AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

5.1 AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓK-ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Az egyes intézmények a település központjában helyezkednek el, így ezeknek nem csak közösség- és szemléletformáló szerepük jelentős, hanem településképi hatásuk is kiemelkedő. A környező telkeken az intézményi épületek felújítására sor került, a még fel nem újított épületek tömegaránya nem fog változni. Környezeteszettikai példa lehet a létesítményt látogatók, használók számára tömegformálásra vonatkozólag, anyaghasználatban, színezésben, homlokzatképzésben.

A karakteren belül a meglévő értékeket célszerű felismerni, megújítani, korszerűsíteni, állapotát folyamatosan gondozni, megóvni. Az építészeti homlokzati ornamentika megőrzése, homlokzati visszaállítása a színesebb megjelenést is kedvezővé teszi.

Ajánlás:

- Egyedi épületek homlokzat-képzésénél, anyag és építészeti eszköz használatnál (épületszobrászat, párkány képzés) törekedni kell a rendeltetéshez való igazodásra. A templom színezése példa értékű, iránymutató a többféle színhasználatra. A lakóházakat többszörösen meghaladó léptékű tömegek a település iránypontjaiként kezelendők, tömegméretük hosszú távon megőrzendőek.

Ajánlások | Hagyományos, laza falusias karakter

A karakter hangulatát előkerttel nem rendelkező, vagy előkertes földszintes családi ház és az oldalkerti udvar egymás mellettsége adja. A karakter beépítési módja az oldalhatáron álló építési hely és épület. A földszintes háznak közvetlen kertkapcsolata van, nem szükséges a padlástér beépítése, főleg nem az utca felől. A közterület felől nyugodt, egyszerű tetőforma, jelenik meg. A tetőhajlásszög 30-40° közötti. Az ereszképzése mindössze 10-30 cm léptetett téglaparkányon, vagy az erre húzott vakolati csüngőeresz. Anyaghasználatra jellemző a vakolt homlokzat. Az utcai homlokzaton eredetileg kettő - vagy egyes esetekben - hármas-álló formátumú faablak volt a jellemző, a padlás vonalában az oromfalon egy, vagy két kisebb nyílással. A tetőn főleg cserép jelenik meg, mint a keletkezésakor meghatározó építőanyag. A karakteren belül a meglévő értékeket célszerű felismerni, megújítani, korszerűsíteni. Ha a meglévő épület műszaki állapota már nem teszi lehetővé a felújítást, a régi helyén épülő új épület tervezésénél, megépítésénél törekedni kell a telken belüli épület elhelyezés megtartására, vagyis arra, hogy az új épület hossz tengelye ne változzon, és ne változzon az oldalsó telekhatárokhoz és a közterületi telekhatárhoz igazított helyzete. A telken belül az épület elhelyezése meghatározza az utcaképet, a telepítés megváltoztatása felboríthatja az összképet.

Követendő ajánlások, javaslatok:

- Az épületek elhelyezésénél a kialakult változatosságot kell figyelembe venni, lehetőleg régi épület helyén kell a telepítést megvalósítani, elsősorban az előkert mélységének meghatározásánál.
- Igazodni szükséges az előkert egységes vonalához, függetlenül attól, hogy telken belül vagy a közterületi határon van.
- Igazodni szükséges a szomszédos parkánymagassághoz, parkánykinyúláshoz, tetőhajlásszöghöz (legfeljebb 45°), tetőfelépítmények nélküli homogén tetőformáláshoz,
- Álló arányú ablakok beépítése javasolt, a régi épületek felújításánál és az új épületeknél is.

Kerülendő jellegzetességek:

- Utcai homlokzaton garázkapu, személybejárat, torony, álló tetőfelépítmény, földszinten vagy a tetőtérben erkély.

Ajánlások | Gazdasági területi karakter

Az arculatot a meglévő épület telken belüli helyzete és tömegei határozzák meg, mivel a telephely közvetlenül kapcsolódik a belterülethez.

Környezetében mezőgazdasági szántóterület található. Az épület átalakulását a tevékenység, annak technológiai igényei formálták, az új csarnoképületek méretét, tagolását, anyaghasználatát, homlokzati képzését, színezését is a működési technológia, valamint a gazdaságosság diktálja. Így az épület a lakóházhoz viszonyítva nagyméretű nagyobb belmagasságú, alacsony hajlásszögű, nyeregtetős csarnok. A telephely a belterület határán nem zavarja sem az utcaképet sem a külterületi tájhasználatot, tájképet.

Követendő ajánlások, javaslatok:

- Magastetős épület létesítése javasolt, széles épületre 30°-ot meghaladó hajlású, egybefüggő nagy tetőtömeg ne kerüljön.
- A homlokzatokon korszerű szerelt építőanyagok alkalmazhatók, a technológiától és a tűzrendészeti követelményektől függően.
- Törekedni kell a homlokzati építőanyagok harmonikus összeválogatására a hagyományos anyagok és a sajtolt fémlemezek felületben is és színben is egymáshoz igazodók legyenek, törekedve a kevésbé harsány szín választásra.
- Fontos követelmény a zöldfelületek igényes betelepítése, de nem csak a minimálisan szükséges szinten. A parkolók fásítása a dolgozók komfort érzetét és a telep mikroklimáját is javítja. Csökkenti a nagyterjedésű burkolt manipulációs felületek mikroklimát megváltoztató hatását. A fásítás segít a tájba, településképebe illesztésben.
- Fontos a telephelyek tisztántartása, karbantarthatósága. A szabadtéri manipulációs és közlekedési felületeket vízjáró teherhívó burkolattal előszerző állítani. Kerülni kell a gumorodást, felgyomosodást.

A beépítésre nem szánt területeken a tájban minden beavatkozást kerülni kell, vagy ha mégsem kerülhető körülmények között kell megvalósítani, legyen az épület, vagy bármilyen vonalas, esetleg pontszerű építmény. Építeni a szántókon, erdőkben, patakok, árkok partján nem lehet, csak rendkívül korlátozottan.

Követendő ajánlások, javaslatok:

- A területek beépítetlen jellegének megtartása a jövőre nézve is kívánatos.
- Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése.
- A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, új felszíni elektromos hálózati vagy új hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.
- Erdőtelepítések, tájfásítások meghatározásánál kiemelt szempont a mezőgazdasági táj ökológiai és környezetvédelmi tagolása.
- Tájfásításra a tájhozonyos növényfajok javasoltak. Tájfásítás az utak mentén és az eltérő területhasználatok határán javasolt, mint pl.: mezőgazdasági szántó és belterületi kertek határa.
- Az alacsonyabb termőhelyi értékű mezőgazdasági területek esetében kiemelt cél a környezetkímélő területhasználat, a táji változatosság. A gyepek –ligetek-erdők, nádasok, nedves – vizes élőhelyek megővése, illetve területi részarányuk növelése ajánlott.
- A természet- és tájvédelmi szempontból növénytelepítésre javasolt fajok listája és a kerülendő, inváziós fajok jegyzéke megtalálható a Fertő-Hansági Nemzeti Park Igazgatóság honlapján.
- Kerítés a külterületi telekhatárokon, csak vadvédelmi célból létesíthető.

5.2 AJÁNLÁSOK, ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ – ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

Terepalakítás

Páli területe jellemzően sík. Új épületek elhelyezésénél kiemelten fontos, hogy a ház alkalmazkodjon a környezethez, tájhoz, a terephez. Az épületek terepre helyezetten földszintesek. Épületet mesterséges dombra nem helyeztek. Az épületek környezetének feltöltését kerülni kell.

Telepítés, lakótelek beépítése

A falu központja-településközponti része a templom környezetében létrejött kisebb teresedés mentén alakult ki. A Kossuth utca mentén a hosszúkás, szalagszerű telkeken egymás mellett állnak a lakóházak. Az épületeket az északi telekhatárra építették, közvetlenül az utcavonalra. A lakóházak mögött, közel azonos telekhatáron sorakoznak a melléképületek. Néhány, szélesebb telek esetében a melléképületek különállóan épültek. A megmaradt épületállomány jellemzően az utcára merőleges, illetve elvétve azzal párhuzamos hosszúházakból áll. Megjelennek a L alaprajzú, díszes homlokzatú hajlított házak is. A keskenyebb, mélyebb telkek esetén az épületek jellemzően az utcára merőlegesen, a telek oldalhatárán állnak, előkertek nem létesültek.

A 86. út Szombathely felé vezető részén található Petőfi, Vasút utca újabb korban épült be, ennek a településrésznek a telekszerkezete és épületállománya is újabb. Itt általában a széles, hosszú, nagytelkes beépítés jellemző, az épületek minimális előkerttel rendelkeznek, az északi, telekhatárra szervezettek, oldalhatáron álló beépítésűek, jellemzően a XX. században létesültek.

A fentiekből következik, hogy egységes ajánlás a beépítésre vonatkozóan nem fogalmazható meg. Amennyiben új épület elhelyezésének igénye merülne fel, a telepítést az épület funkciójának, a telekstruktúrának és a meglévő épületek helyének, tűztávolságának figyelembe vételével kell meghatározni.

Épületmagasság, tömeg

A lábazat, a falmagasság, a térfal építése vagy elhagyása eltérő magasságú épületekhez vezet. Javasolt igazodni a kialakult párkánymagassághoz, tetőformáláshoz. Kiugróan magas épület, vagy a környezethez képest alacsony épület megbontja a kialakult egységességet. Ha a telekméret lehetővé teszi a helyiségeket egy szinten célszerű elhelyezni egy jellemzően földszintes utcaképben. Lehetőség szerint kerülni kell az emelet, a magasított tető építését. A jellemző épületszélességekhez igazodni szükséges a lakóházak esetében. Az igazodás a párkányképzésnél és tetőhajlásnál legfeljebb 0,6m-es eltérést enged magasságban. A kedvező, ha az eresz 3,5m-4m-nél magasabbra nem kerül.

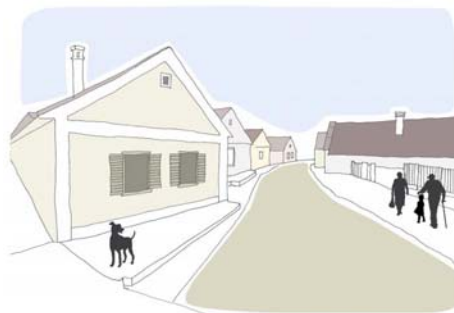
A hosszázás épületek közé nem javasolt nagyom megmozgatott tördelt alaprajzú új lakóépületet elhelyezni, magasságban, tömeg és tetőformálásban a túlzott gátolás elűtő.

Szín- és anyaghasználat

A világos pasztellszínek, a fehér meszeléshez közelítő színek, természetes építőanyag színek alkalmazása harmonikus környezetet eredményez. A mesterséges színező anyagokkal előállított rikító erős színek megbontják az egységes utcaképet. Színmeghatározásnál, színválasztásnál alkalmazásuk kerülendő.

A természetes építőanyag jellemző a melléképületeknél, gazdasági épületeknél jellemző a vakolt téglafelület, az alap színvilágot ez határozza meg.

Tetőhajlásszög, tetőforma

Ha az utcaszakaszra a tetőtér beépítés nem jellemző, akkor az utcai homlokzat felé kerülni kell a tetőkiemeléseket, tetőmegemelést.

Azonos épületmagasság alkalmazásakor egységes, nyugodt utcakép jön létre. Jellemzően földszintes lakóutcába emeletes épület nem építhető, magastetőű épületek közé emeletes lakóépület nem helyezhető.

Utcára néző, oromfalas tömegformálás esetén az épület szélessége legfeljebb 7m-10m közötti lehet. Ezt többszörösen meghaladó utcai homlokzati szélesség oromfalas kialakítása, emelt térdfalas képzése megbontja az utcaképi tömegarányt. A megduplázódó homlokzati tömeget nem csökkenti a kialakult arányokra vissza a nagy felületen alkalmazott burkolás sem.

Az alkalmazott tető hajlásszög 35-45° között illeszkedő.

Kerítés kialakítás

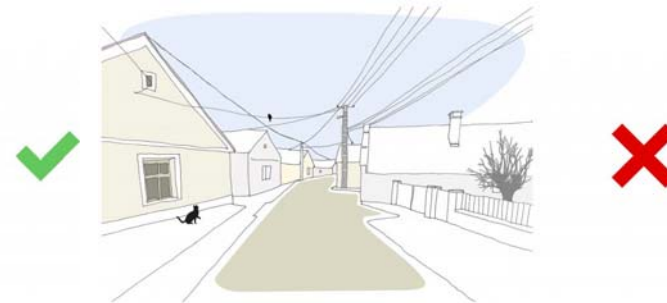
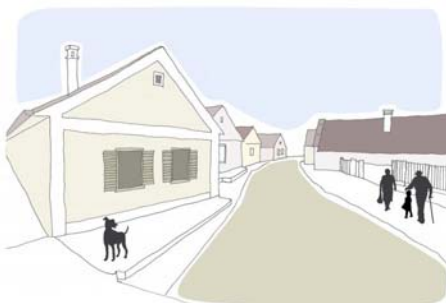
A település történeti részére a tömör kerítés jellemző, amelyeket vaskos téglából falazott pillérek kereteznek. Azonban gyakori az olyan utcaszakas is ahol az áttört kerítés a jellemző. Nem egységes az utcakép, tehát áttört és tömör megoldások egyaránt elfogadhatók.

Olyan utcaszakaszon ahol az áttört kerítés a jellemző az alacsony lábazat, a pillérekkel tagolt áttört mezők alkalmazása gazdagíthatja a lakótelket is és a közterületet is. A tömör kerítés a közlekedésbiztonságot veszélyeztetheti, míg a vagyonbiztonságot adott esetben segítheti. A magasra növesztett tömör tujasor, mint kerítés idegen a településtől és a közlekedésbiztonságot, valamint a vagyon biztonságot is veszélyezteti.

Légvezetékek elhelyezése

Kedvezőbb az utcakép, ha a villamos légvezetékek helyett és a vezetékes hírközlési légvezetékek helyett földkábeles kiépítésre kerül sor. Ha a pókhálószerű légvezetékek tömege eltűnik a közterületről, a szabad, közlekedésre nem használt felületek beültethetők, fásíthatók. A légvezeték alatti sávok kevésbé fásíthatók, balesetek elkerülése okán. A lakóutcák fásítása karaktert javító elem, a humánusabb lakókörnyezet kialakításának eszköze. A madarak, a hó, a dér, jég sem ül meg az utca felett kószáló vezetékeken, azok eltűnése esetén.

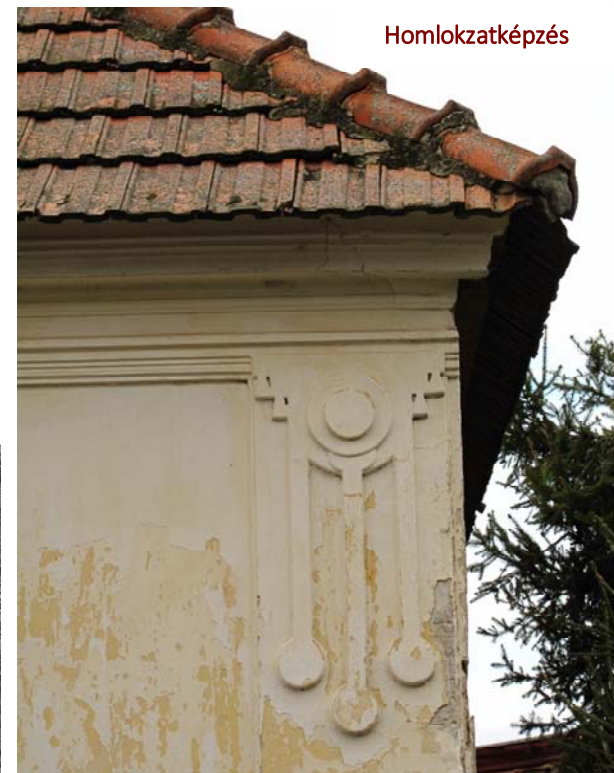

Cégérek, reklámok, egyéb berendezések

A településre nem jellemző és kerülendő a hivalkodó cégér, eltúlzott léptékű cégreklám alkalmazása. Szintén kerülni kell az egyes berendezések (napelem, napkollektor, klíma, antenna) elhelyezését az utcai homlokzat irányába.

A szolgáltatások megnevezésének cégfelirata jellemzően a lakóház, vagy kereskedelmi épület bejárata feletti mezőben van, a homlokzathoz igazodó nagyságú felülettel.

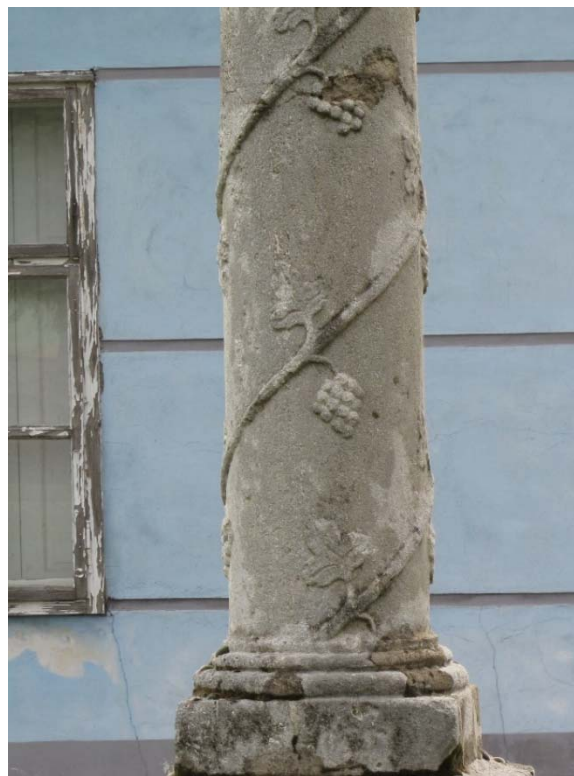
Homlokzatképzés

A homlokzatképzésre hatással van az épület rendeltetése vagyis, hogy az közösségi vagy lakó funkciót hordoz-e. A lakóház nyílás méreteit a bevilágítási árnyékolási igény, az adott kor építészeti stílus irányzatai is befolyásolják, valamint a korra jellemző forgalmazott építőanyag kínálat és árszint. Összességében a homlokzati megjelenést alakítja a letisztult, harmonikus formálás. Törekedni kell a letisztult harmonikus nyílászáró osztásokra, a hagyományos arányok megtartására, kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. Hagyományosan az elmúlt 30-80 évben a szobák néztek az utca, vagy udvar felé, így az ablakosztás rendszere formálta a homlokzatot. Korábban a nyílászárók (ablak, zsalu, ácsszerkezetű bejárati ajtó, pincelejárat, kerítéskapu) is fából készültek. A vakolat architektúra volt a meghatározó. Vakolatból képzett díszítés csak a módosabb házaknál jelent meg. A díszítést ott, ahol volt és megmaradt az ablak, a pallótok, bélelt gerébtok, zsalu, az ereszképzés is díszített. A fa nyílászárót a családi házaknál még nem teljesen szorította ki a műanyag, de relatív olcsósága révén előretörése várható a fából készült szerkezetekkel szemben. A faszerkezetek hátránya az ár mellett a folyamatos karbantartási igény.

Telken belüli gazdasági épületeknél a téglá és fa használata homlokzatképző elem is, homlokzati megjelenés alakításában pillérfejezetnél, áthidalás kiemelésénél nagyon jelentős a szerepe. A homlokzat formálása során kerülni kell az indokolatlan tagolásokat, homlokzati töredezettséget, az egyszerű letisztult formavilág nyugalmat, végiggondoltságot sugall.

A kültéri gépészeti berendezések elhelyezése nem javasolt az utca felőli homlokzaton, a berendezéseknek nincs díszítő értéke, a homlokzat harmóniáját megbontja.

Szín és anyag használat

A település házainak színvilága nem egységes. Azokat a színeket kell előnyben részesíteni, amik a használt anyagokkal és a természetes építőanyagok színeivel harmonizálnak. A földszínek- a víz kékjét idéző egyéb árnyalatok -használat a környezetbe, tájba illeszti az épületet. Színek harmonikus egymásmellettsége jelentősen növeli az épület esztétikus megjelenését. Nem megfelelő a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemezfedés és burkolat a homlokzatok falfelületén. Kerülni kell az indokolatlanul sok elütő szín megjelenését a családi házak és a közösségi épületek homlokzatain is. Alkalmazható a tört fehér felületrészek, a homok- és agyag szín, a tégl- és terrakotta szín falmezőkben, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok, illetve a víz természetes színei. A földszintes épületeknél az erősebb, sötétebb színek is alkalmazhatók, kedvező összehatást teremthetnek. A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott.

„A homlokzatokon háromnál több anyagféleség ne legyen. Ugyanez vonatkozik a homlokzatok színezésére is. Háromnál több – sok.” (Istvánfi Gyula: Őskor, népi építészet).

A javasolt tetőhéjalás: cserép, cserép jellegű tetőburkolat, síkpala. Természetes anyagú réz, cink és felületkezelte fémlemezfedés (porbeégetett felületkezelte alumínium) legfeljebb a teljes tetőfelület 20 %-án.

Az ereszpárkányzatnál a tégl, a fa és a vakolat. Nem javasolt a faforgácslap és az OSB lemez.

Nem javasolt tetőhéjalás a közterületről látható felületeken lakóépületeknél: a műanyag hullámlemez, az alumínium trapézlemez, a bitumenes zsindely, a hullámpala.

A nyílászárók lehetnek egyszerűek és igényesen kialakítottak, használatuk hozzá adhat az épület arányosságához, vagy elvehet az épület megjelenéséből. A hagyományos pallótokos ablakok mai energetikai igényeknek megfelelő újragyártása a múlt a hagyományok tiszteletét jelképezi, folytonosságot képvisel a jelenből a jövő irányában. Régen a nyílászárók anyaga fa volt, az 1990-as évektől megjelent a fém és a műanyag, az intézményi és a gazdasági karakternél. Mára már teljesen beépült a lakóépületeknél is a műanyag nyílászáró használata. A lakóépületeknél az igényesség szimbólumává vált a drágább, folyamatos gondozást igénylő, színezhető fa nyílászáró, fa zsalu és a sokhelyütt újragyártott alkalmazott spaletta.

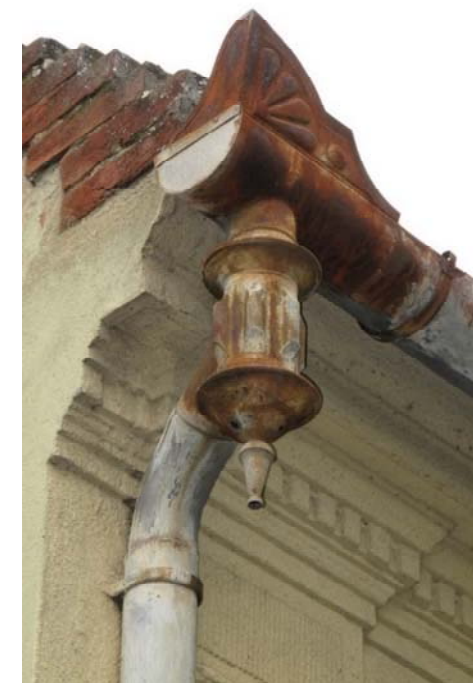
A hagyományos épületek ablakai általában álló téglány arányúak, azaz magasabbak, mint szélesebbek. A nyílások keretezése a módosabb épületekre volt jellemző. Anyagában ez lehetett vakolat architektúra, szemöldök párkánnyal kiegészített vakolatkeretezés, lehetet a zsaluhoz kapcsolódó faanyagú keretezés, bélelés, valamint a látszó téglafelület oromlezárásnál, vagy sarokpillér jelképeként.

Jelentősen árnyalták a tető megjelenését a tető-kiszellőző vagy kitekeintő ablakok, amelyek egyedi kézműves, mestermunkák voltak, ahol az idő teltével szépen öregedő réz, cink, bádoggal anyagokat alkalmaztak.

A festett mázolt színezett és a felületkezelés nélküli fafelületek is jellemzők. A meghatározó színek a szürke és a barna világosabb és sötétebb árnyalatai.

Részletek, ajtók, ablakok

Kerítések

Az utcaképet az épületek mellett jelentősen meghatározzák a kerítések is, különösen az előkertes beépítés esetén. A településen előkert nélküli épületeket összekötők kerítés, és tömör kerítés is található. Tömör, robosztus téglapillérek vakolva vagy vakolatlanul jelennek meg a történeti településen, ezek fogadják be és tarták a porták súlyos kapuszárnyait.

Az áttört kerítések esetén az újabb keltezésű településrészen lakatos szerkezet és fa szerkezet kombinálásából ugyan úgy készült kerítés. Előbbi a régmúlt és jelen között képez kapcsolatot a természetességével egyszerűségével, sajátos ritmusával, színével. Az alacsony tömör szakaszoknak, a lábazatnak, a függőleges vagy vízszintes lécezéseknek köszönhetően kapcsolat teremthető a kert és a közterületi zöld között.

Javasolt a kerítés és az épület anyag- és színhasználatának összehangolása. A kerítések magassága inkább alacsony, de a magasabbak elérik a 2.0 m-t. A tömör lábazat magassága 60cm-nél alacsonyabb.

A hagyományosan alkalmazott anyagok a természetes anyagok: a téglaburkolat, vakolt festett lábazat, beton lábazat és pillér, a kő, lakatos szerkezet, a fa.

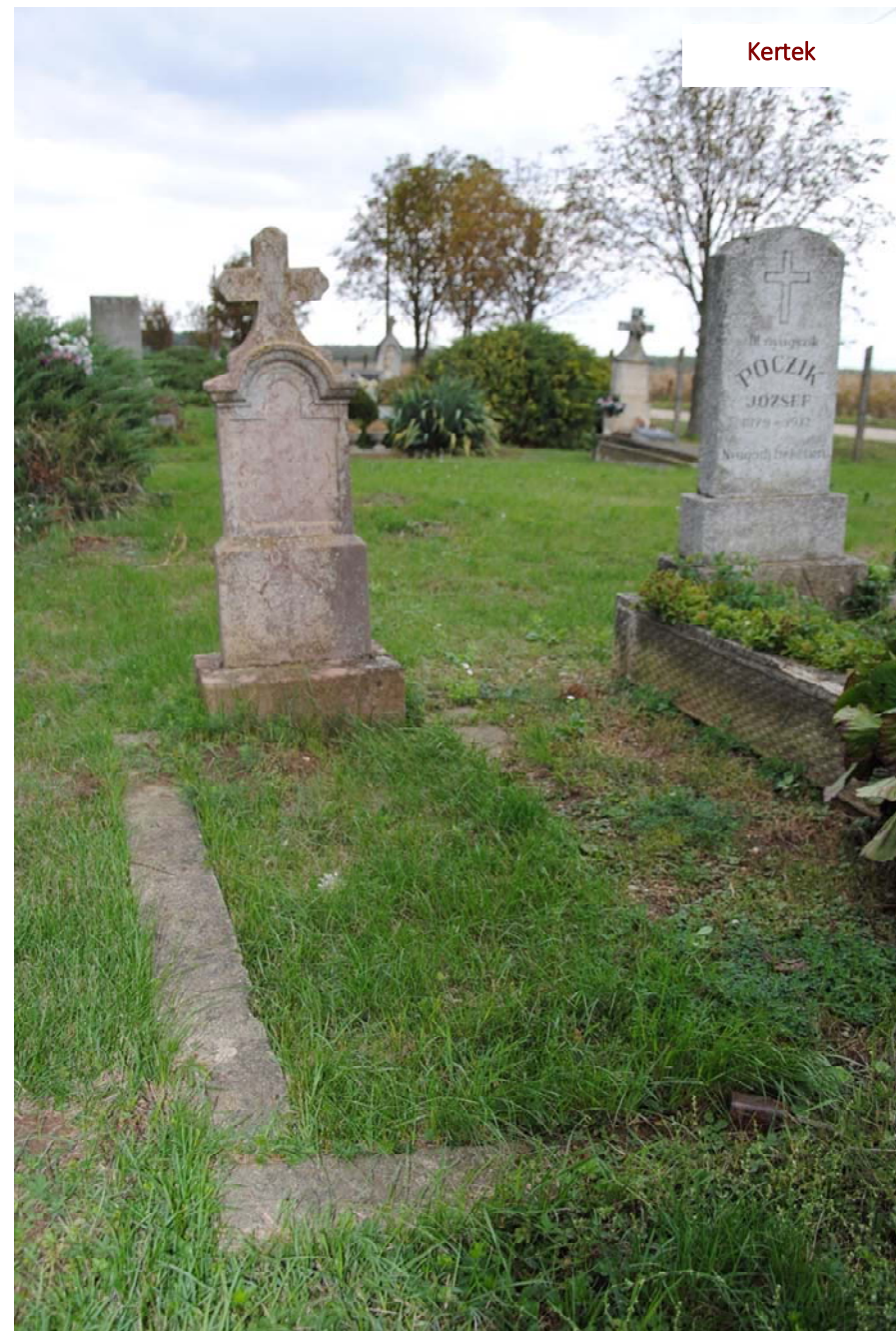
Az épített környezethez szorosan kapcsolódnak, a mindennapi élet kereteit adják a lakótelkek kertjei, a közösségi zöldfelületek, sírkertek, a pihenőkertek, a veteményesek, zöldségeskertek, a gyümölcsösök és a kerítés és járda közötti virágágyások.

A lakott épületek esetében a lakótelkek elő és oldalkertjei rendben tartottak, gondosan ápoltak. Évelőnövények, valamint cserjék és fás szárú növények is találhatók bennük a gyepfelületek mellett. A régi öreg tájhonos gyümölcsfák sokasága jellemzi a kerteket.

Az előforduló fafajok választéka színes, a lomhullató fák (pl.: tölgy, akác, nyár, fűzfa, nyírfa) térformáló hatása jelentős. Az utcák csapadékvíz elvezető gyepesített árkait az örökzöld bokrok kísérik. Legnagyobb arányban a gyepek, a vetemények és a gyümölcsfák alkotják a zöldfelületeket.

A kertek és a közterületi zöldfelületek ökológiai szempontokon túl esztétikai jelentőséggel is bírnak. A növényzetet védeni kell a meglévő, fás növényzet megtartásával. A telek ékessége lehet egy-egy korosabb fa, ha egészséges.

A tájba illesztett épület nem hivatkozik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is.

Kertek

A közterületek, egyben közösségi terek nagyban befolyásolják a településről alkotott képünket, valamint a településen lakók közérzetét. A zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek, és a barátságos, szerethető, esztétikus településképnek. A lombhullató fák őshonosak, a nyári hőséget tompítják, az örökzöldek a környezetbe illesztést, takarás biztosítják. A közterületeken is a gyepfelület a meghatározó csak néhány helyen színesít egy-egy virágágy. A közterületi tájékoztató és információs táblák, utcabútorok és egyéb köztárgyak elhelyezésének is a helyei a közterületek.

A légkábelek eltüntetése kívánatos, de nagyon hosszútávon valósítható csak meg. Azokba az utcákba, ahol nincsenek vagy hiányosak a fasorok azonos fákat célszerű ültetni. A fasor telepítés és a légkábelek egymás kibékíthetetlen ellenségei.

Utcabútorok

A településen a közterületre kerülő elemek többsége fából készül a hagyományok miatt. A fa az erdők közelsége lévén régen építőanyag volt, a szerszámok is és az élet majdnem minden eszköze fából készült. Ezt a hagyományt élteti tovább a szemetes, a játszóeszköz, hinta, mászóka, pad. Az utcabútorok a közösségi terek elemei, közösség képző, formáló szerepük van, barátkozásra, beszélgetésre adnak teret.

6. JÓ PÉLDÁK – ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZEI RÉSZLETEK

A közösségi célú épületek, illetve közterületek mindig minta adóak a település többi épületére, kertjére vonatkozóan is. A Községháza, Óvoda épületének korszerűsítése, energetikai homlokzati felújítása megtörtént, az épület anyaghasználatában, színezésében a hagyományokhoz igazodik. Az épület megtartott tömege az eredeti arányrendszereket élteti tovább a részben leegyszerűsített részben gazdagított homlokzati megjelenéssel. A hőszigetelés miatt lekerültek a nyílászkeretezések, vakolat díszek. Az erőteljesebb szín használata az épület fontosságát emeli ki és harmonizál tetőfedés színével.

A település lakóépületeinél a régi formavilág és az új építészeti nyelvezet egyaránt megjelenik. Mindegyiknél a természetes anyagok alkalmazása a meghatározó. Tagolt, visszafogott tömegformálást alkalmaztak a földszintes épületeknél. A hagyományos lakóházak megőrzése is végig gondot, példaértékű lehet. Az utcai homlokzat két- vagy három tengelyessége majdnem minden esetben megmaradt. Lábzatképzés, vakolt festett homlokzat és a cserépfedés változatlanul meghatározó.

A felújítást követően, vagy az új épület építése során a homlokzatképzés egyszerűsödik, a hőszigetelt homlokzatnál a vakolatdíszítés elmarad.

A nyílászárók többsége változatlanul fából készül.

A színesség szintén egyszerűsödik. A fehérpasztell színek jelenleg a divatosak, sok háznak a színvilágát a fehér a sárga, a cserépszín és a sötétbarna képezi.

A felújított páli tájház tornácos karaktere is szépen mutatja be a helyi építészeti hagyományokat

A régi, felújított kockaházak is és az új lakóházak léptéke hagyományos, párkánymagassága 3,5-4,5m közötti. Minden irányban kontyolt tető, vagy nyeregtető zárja le a földszintes épületet, csüngő-eresszel, cserép jellegű fedéssel, tetőfelépítmények nélkül. A kerítés is igazodik az arculathoz és a településre jellemző áttört, illetve tömör karakterhez. Anyaga téglavagy kőborítású pillérek között részben, áttört faanyagú kerítés elem, acél tartóvázon, vagy a teljes telekszélességen végig futó pálcárács. Homlokzatképzésnél a vakolat a cserépfedés a fa zsaluzat, faburkolat és a világos színek alkalmazása a meghatározó.

7. JÓ PÉLDÁK –SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK, EGYÉB BERENDEZÉSEK

A sajátos építményfajták épített és táji környezetbe helyezése a jövőre nézve változni fog. Az EU elvárásaival összhangban a jelenlegi jogszabályi környezet is az eszközök közös használatát preferálja a már meglévő infrastruktúrák fejlesztésénél is.

Az újak létesítésénél az elektronikus hírközlési szolgáltatók a zöldmezős beruházások esetén új, földalatti infrastruktúra kiépítését tervezik. A mobil hírközlési átjátszó toronymagasba törő rácsos tartó szerkezete kilométerekre is látható. Értékes elem a hidrolóbusz.

Az új országos szabályozás a nagy, önálló reklámtáblák kihelyezését közterületen, köztulajdonban lévő területen, valamint közterületről látható magánterületen tiltja. A településen nincsenek reklámhordozó berendezések, ezek kihelyezése nem is tervezett.

Az egyéb „jó berendezések” érvényesülését nem zavarják a sajátos építmények, reklámok.

Ajánlás:

- A fényszennyezés elkerülése érdekében - LONNE ajánlások alapján-, kültéri világítások estében hideg, 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú, fehér fény nem alkalmazható. Az utcák megvilágításának lehetőség szerint egyenletes, alacsony intenzitásúnak kell lennie, mely igazodik a tényleges használat idejéhez, s a lámpatesteket megfelelő a fényt lefelé vetítő ernyőzettel szükséges ellátni.

MEGBÍZÓ:

Páli Község Önkormányzata

9345 Páli, Kossuth u. 81.

Póczik András polgármester

Baranya Szabolcs főépítész

SZERZŐK:

Baranya Szabolcs

Wolf Beáta,

Cseri Gabriella,

Horváth Marianna

FOTÓK:

Rácz Dániel,

Szabó Márton

www.gallery.hungaricana.hu

www.digitalisrabakoz.hu

www.muemlelem.hu

<http://kitud.kkmk.hu/web/guest/home>

ÁBRÁK:

tak.lechnerkozpont.hu

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Örökségvédelmi hatástanulmány, 2005.

Magyarország kistájainak katasztere, MTA 2010.

2018.

